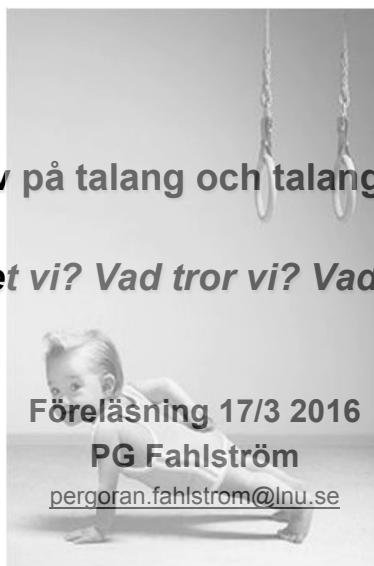

Perspektiv på talang och talangutveckling

Vad vet vi? Vad tror vi? Vad vill vi?

Föreläsning 17/3 2016

PG Fahlström

pergoran.fahlstrom@lnu.se

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

PG Fahlström, 2016

Disposition

- Talang – talangidentifiering – talangutveckling:
 - Teori – Fakta – Myter och Konsekvenser
 - Vad vet man?
 - Vad vill vi/ni?
- **Min avsikt med föreläsningen:**
 - Inspirera – Väcka funderingar – Ställa frågor och kanske också
 - Förvirra..
 - Uppmuntra till handling..

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

PG Fahlström, 2016

Talang – en arbetsdefinition

Talang är en medfödd potential som kan ge individen möjlighet till exceptionellt hög prestationsnivå inom ett område som kräver speciella färdigheter och omfattande träning.

Detta innebär att det för att bli "riktigt bra" krävs...

- ...främst målmedveten kvalitativ träning..
- ...men (kanske) också medfödd talang
- *Talent in not enough – over-rated?*

Talang – vad menar vi med det

- *Social konstruktion – vad vi anser vara talangfullt*
 - synsätt på/värdering av förmågor och egenskaper
 - i ett särskilt sammanhang (kontext)
 - *det där kan bli något*

(Csikszentmihalyi, 1993)

Talang – vad menar vi med det

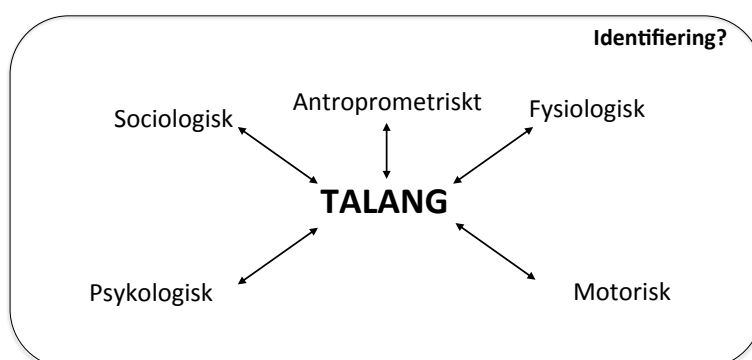
- *Evolution – Darwin:*

- utveckling av medfödda kapaciteter
- i ett evolutionärt samspel
- många som konkurrerar – så många som möjligt...
- de bästa kommer att "slå sig fram"

(Simonton, 1999)

Talang – olika perspektiv, (när) kan man se det?

Talang – lite mera utveckling

Medfött eller utvecklat tränat – *arv eller miljö?*
...kräver lång träning (10-15 år)

De framgångsrika inom samma idrott är och kan vara olika:

- Zdeno Chara, Boston 117/206 – Brian Gionta, Montreal 79/170
- Zlatan – Messi, Klüft – Barber, Holm – Sjöberg etc.

Olika faktorer är olika avgörande i olika idrotter...
Kompensatoriska (kompletterande?) egenskaper/talanger

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

PG Fahllström, 2016

Talangidentifiering

Många medfödda förmågor kan inte upptäckas förrän ”senare” i livet.
Även de mest talangfulla kan utvecklas sent

Don't confuse talent and maturity!

There will always be kids who are better than other kids of the same age but that does not indicate anything else than that they are better than the other kids of the same age at that specific time.
(Brown, 2001)

Linnéuniversitetet Kalmar
Växjö

PG Fahllström, 2016

Tankestopp – talang

Er syn på talang:

- Medfött?
- Utvecklat?
- Identifierbart? Hur, när?
- Viktigt?

Begrepp och definitioner: (talang-)utveckling

- **Specialisering** att helt inrikta sig på en idrottsgren eller disciplin
- **Sampling** att prova många idrotter för att senare specialisera
- **Elitsatsning** krävande, specialiserad och organiserad idrottsverksamhet med uttalade prestations- och resultatmål

Begrepp och definitioner: (talang-)utveckling

- **Relativ ålder – RAE:**
 - Kronologisk ålder
 - Biologisk ålder
 - Selektion: ålder, kriterier
 - Födelsemånad
 - **Genus?!**
- **Tidiga specialiseringsidrotter** idrotter där det **tycks** vara en fördel/nödvändigt att tidigt börja träna mera målinriktat.

Begrepp och definitioner: (talang-)utveckling

- **Deliberate practice** *välstrukturerad, målinriktad, (tränar-) ledd träning för att höja utövarens prestationsförmåga – 10 000 timmar?!*
- **Deliberate play** *självmotiverande, självorganiserade aktiviteter, så roliga som möjligt, hög aktivitet – 10 000 timmar!?*

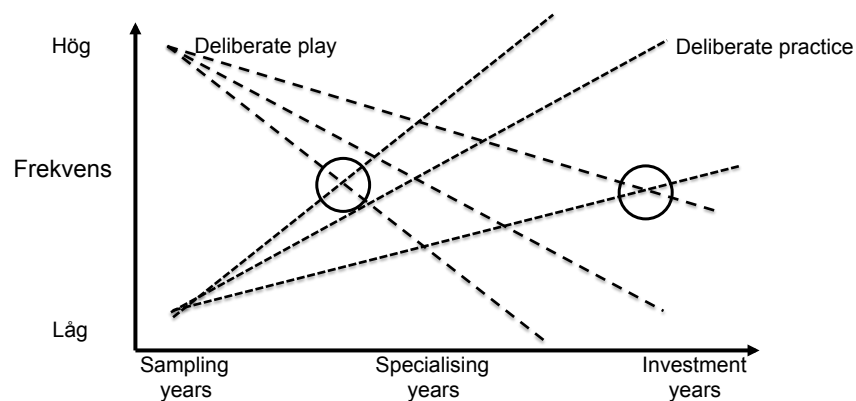
Två vägar till elitprestation

År	Senare specialisering och elitsatsning		Tidig specialisering och elitsatsning	D R O P O U T
	Sannolikt utfall Motion/Rekreation Förbättrad fysisk hälsa och psykisk utveckling	Sannolikt utfall Elitprestation Glädje Fysisk hälsa	Sannolikt utfall Elitprestation Reducerad glädje Reducerad hälsa	
17				
16	Rekreativår	Investeringsår Stor mängd planerad träning Lite lek och spel Fokus på en idrott	Tidig specialisering och satsning	
15	Stor mängd lek/spel			
14		Specialiseringsår Balans lek och spel – planerad träning Minskat engagemang i flera idrotter	Stor mängd planerad träning	
13	Lite planerad träning			
12				
11			Lite lek och spel Fokus på en idrott	
10				
9	Provår Mycket lek och spel Lite planerad träning Aktivitet i många idrotter			
8				
7	Rekreatividrott många idrotter	Elitprestation genom sampling	Elitprestation genom tidig specialisering	
6	Idrottsdebut			

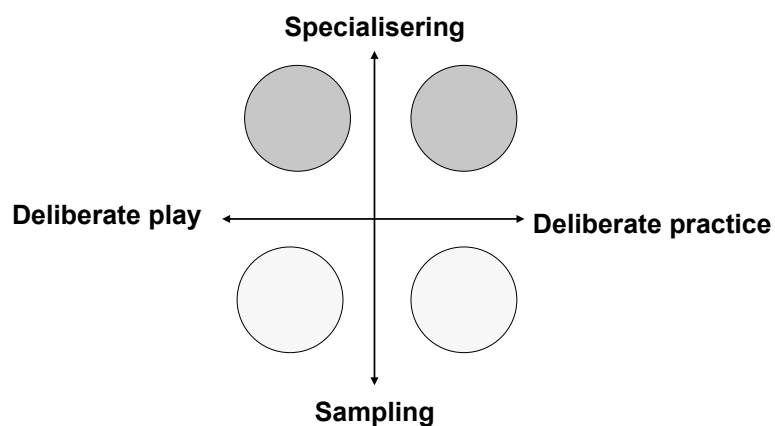
Kritik/invändningar:
Kulturella skillnader
Modellen för kategorisk
-> Nyanser/variationer

(Coté, m.fl. 2007)

Deliberate practice – deliberate play

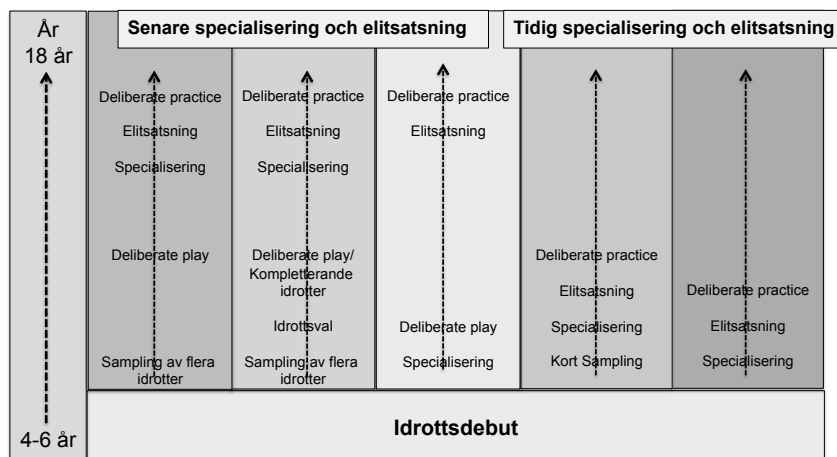
Talangutveckling

Två vägar eller...

År	Sannolikt utfall Motion/Rekreation Förbättrad fysisk hälsa och psykisk utveckling	Senare specialisering och elitsatsning	Tidig specialisering och elitsatsning	D R O P O U T
		Sannolikt utfall Elitprestation Glädje Fysisk hälsa	Sannolikt utfall Elitprestation Reducerad hälsa Reducerad hälsa	
17	Rekreativår Stor mängd lek/spel	Investeringsår Stor mängd planerad träning Lite lek och spel Fokus på en idrott	Tidig specialisering och satsning	D R O P
16				
15	Lite planerad träning	Specialiseringsår Balans lek och spel – planerad träning Minskat engagemang i flera idrotter	Stor mängd planerad träning	O U T
14				
13	Provår Mycket lek och spel Lite planerad träning Aktivitet i många idrotter	Lite lek och spel Fokus på en idrott	Lite lek och spel Fokus på en idrott	O U T
12				
11	Rekreativår många idrotter	Elitprestation genom sampling	Elitprestation genom tidig specialisering	O U T
10				
9	Rekreativår många idrotter	Elitprestation genom sampling	Elitprestation genom tidig specialisering	O U T
8				
7	Rekreativår många idrotter	Elitprestation genom sampling	Elitprestation genom tidig specialisering	O U T
6				
Idrottsdebut				

Två vägar eller...

Tankestopp – talangutveckling

Era reflektioner

- Hur ser ni på detta i era idrotter.
- Skall/bör/får man syssla med andra idrotter?
- Hur kan detta organiseras? Struktur – kultur?!
- Hur ser ni på att vara en "andra" idrott?

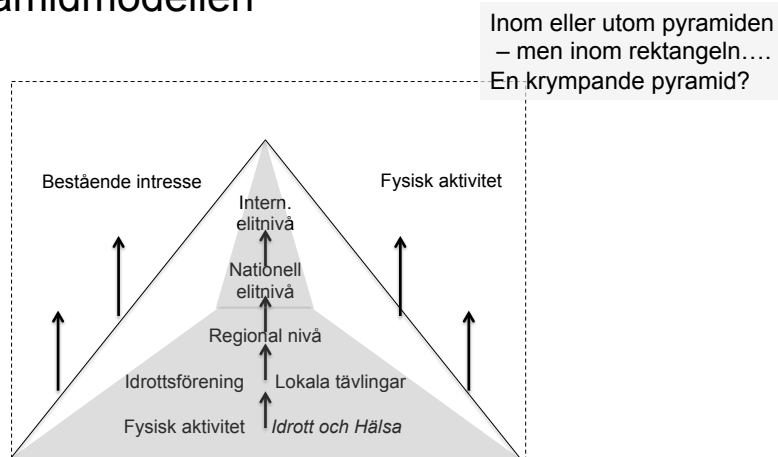
Två vägar eller...

	Motionsidrott genom sampling	Senare specialisering och elitsatsning	Tidig specialisering och elitsatsning	
År	Sannolikt utfall Motion/Rekreation Förbättrad fysisk hälsa och psykisk utveckling	Sannolikt utfall Elitprestation Glädje Fysisk hälsa	Sannolikt utfall Elitprestation Reducerad glädje Reducerad hälsa	D R O P O U T
17	Rekreativår	Investeringsår Stor mängd planerad träning Lite lek och spel Fokus på en idrott	Tidig specialisering och satsning	
16				
15	Stor mängd lek/spel	Specialiseringsår Balans lek och spel – planerad träning Minskat engagemang i flera idrotter	Stor mängd planerad träning	
14	Lite planerad träning			
13	Provrår Mycket lek och spel Lite planerad träning Aktivitet i många idrotter	Elitprestation genom sampling	Lite lek och spel Fokus på en idrott	
12				
11				
10	Rekreativår många idrotter	Elitprestation genom tidig specialisering	Elitprestation genom tidig specialisering	
9				
8				
7				
6	Idrottsdebut			

Bredare syn på (talang-) utveckling

- *Elitinriktad prestationsutveckling*
 - **Hög prestationsnivå**, jämförelse med andra, att bli framgångsrik på så hög nivå som möjligt: *VM, OS*
- *Personlig prestationsutveckling*
 - **Personlig prestation**, besegra sig själv, uppnå personlig excellens: *genomföra Vasaloppet*
- *Deltagande – personlig utveckling*
 - Deltagande för andra syften en **personlig utveckling**: *må bra, möta nya vänner*

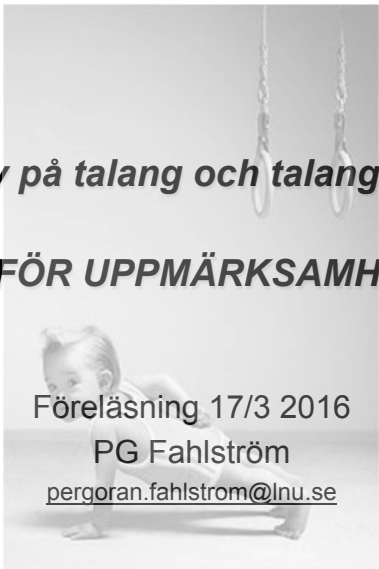
Pyramidmodellen

Tankestopp – en triangel i en rektangel

Era reflektioner

- Hur ser det ut i era idrotter?
- Specialisering – övergång till annan idrott/motionsidrott?
- Struktur – Kultur: Hur skapar vi den idrott vi vill ha?

Perspektiv på talang och talangutveckling

TACK FÖR UPPMÄRKSAMHETEN!!

Föreläsning 17/3 2016

PG Fahlström

pergoran.fahlstrom@lnu.se